

I NOVO JE STARO I STARO JE NOVO

Prikupljajući predmete (već 25 godina!) za stalnu zbirku muzeorame "Zemljomjerstvo – katastar" Tehničkog muzeja u Zagrebu naišao sam na knjižicu *UČITELJSKI KOLEDAR* s podnaslovom *Šematizam pučkih škola i učiteljskog osoblja u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Herceg-Bosni i Istri za prostu godinu 1914.* Knjižicu, džepnog formata s 264 stranice u izdanju knjižare K. Tomašić iz Zagreba uredio je Stjepan Širola. Glavni su podaci na 184 stranice o učiteljima (ime i prezime, godina postavljenja, beriva, je li orguljaš i pojac), godini kad je škola osnovana, broju đaka, školskom dobru (površina školskog vrta, oranice, o pčelarstvu, drvarina tj. ogrjevno drvo i dr.).

Muzeorama Zemljomjerstvo i katastar otvorena je 20. listopada 1994. godine, pa u povodu 10. obljetnice te zbirke evo još nekih podataka o kolegiju *rudarska mjerenja*, koji se predavao prije 94 godine u strukovnoj školi u Siveriću. Jedna od sastavnica općenito *shvaćene pismenosti* danas je i *snalaženje* u tome moru podataka. Treba znati doći i do *stare* informacije za *novo* pamćenje!

Kako je od sastavljanja rukopisa *učiteljskog koledara* i zatim sporog ručnog sloga (slaganja slova u slagaljku tzv. aquadra-škvadra) pa do tiskanja knjige prošlo mnogo vremena pojavile su se nehomogenosti u pravopisu. Tako na 67. stranici piše:

Rudarska škola.

Ova strukovna škola za rudare, otvorena je u Siveriću god. 1910. Pošto je ovo jedina škola ovakove vrste na našem jeziku u Austro-ugarskoj monarhiji, to je ipak važno, da se naše vrlo učiteljstvo upozna i njome.

Koliko kod nas, toliko po Herceg-Bosni, Hrvatskoj i Slavoniji i Istri, od davna se osjeća silna nužda nadglednika (Steigera), pa i mjerača (op. aut.) i drugih činovnika, koji se u rudarstvo razumiju. Da se tomu udovolji, većinom su se dobavljali ovakovi ljudi iz Njemačke i sa sjevera naše Monarhije. Da se i naše ljude može namještati u ovakove službe, došao je Presv. gosp. Igor Čepulić, c. kr. rudarski savjetnik u Zadru, na misao: da se u Dalmaciji osnuje jedna takova "Rudarska škola", koja će nam odgojiti potreban broj rudara-nadglednika, dati našincima unosna hljeba, a naše rudare osloboditi od zapovjednika, čiji jezik oni ne razumiju.

Ovaj dični naše gore list, u čijim skromnim grudima, bije plemenito patriotsko srce, uložio je sve svoje sile i vas svoj moćni upliv, dok nije dočekao, da vidi "Rudarsku školu", to svoje mezimče, već ostvareno. Pošto se nije nikako na drugi način moglo, on je isposlovao, da "Rudarska zadruga" za kraljevinu Dalmaciju, čije poslove on vodi preuzme na se sav trošak za osnutak i uzdržavanje ove škole. Eto, tako je god 1910. došlo do otvorenja ove škole. Izabrao se je baš Siverić, jer je tu velik rudnik kamenog uglja, pak učenici su na zgodi, da u praksi iskušaju ono, što su teoretično u školi naučili. Za ovu školu, kako gore istakosmo, ne doprinosi ni država, ni pokrajina (ne navodi se krajina, op. aut.) ni drniška općina, pa ni rudnik "Monte Promina u Siveriću"; sama dakle "Rudarska zadruga dalmatinska" snosi vas trošak. Iz početka se je bilo na sto muka, jer je manjkalo: pokućstvo, naukovna sredstva, svjetlost, zgodne stručne knjige itd. Napokon se je žilavim nastojanjem c. kr. savjetnika Čepulića i svemu tomu doskočilo.

Još zadaju briga stručnom učitelju ove škole, posvemašnje pomanjkanje stručnih rudarskih knjiga, manjkavost izraza i nazivlja za rudarstvo, za mašine i njihove dijelove i dr. No i tome će se na brzo doskočiti, jer gosp. savjetnik Čepulić, na brzo će tiskati svoj "Rudarski rječnik", u kojem će naša rudarska nomenklatura za prvi put pohoditi bijeli svijet.

Ova škola je uređena ovako: Pouka je dnevna, traje od 5-9 sati u večer. Pohađači su rudari-radnici, koji su završili dobrim uspjehom pučku školu. Izabiru se mladi ljudi od 16-24 god. života. Pouka traje 3 godine, a poučavaju se ovi predmeti: hrvatski jezik, knjigovodstvo, računstvo (algebra i aritmetika), fizika, kemija, prirodopis, zemljopis, povijest, mineralogi-

ja, geologija, zdravstvo, nauka o rudarstvu i rudarskom mjerenju, prostoručno i građevno crtanje, opće i specijalno rudarsko crtanje (op. aut.). Rudarske zakone i propise njeguje se kao što i moderna otkrića mašinerije i elektrotehnike. Tako, da jedan absolvent ove škole, na kraju stiče zaobljeno stručnu rudarsku pa i opću naobrazbu.

Nastajne školske godine primat će se a u ovu školu našinci iz Herceg-Bosne i Istre, kao i oni iz Hrvatske. Ovi će dnevno moći raditi u siveričkom rudniku "Monte Promina" – dočim će u večer polaziti školu.

U ovoj školi su namještena četiri učitelja. Jedan je rudarski inženir, drugi mjerač i crtač, treći je doktor medicine, a četvrti pučki učitelj. Pohadača ima 36, među kojima ima ih, što se odlikuju darom i poimanju u crtanju (op. aut.).

Kako se iz gornjeg vidi, ova škola će nabrzo nadopuniti jednu veliku prazninu u našoj slavenskoj rudarskoj industriji, pak ćemo imati našijeh ispitanijeh i stručno naobraženih ljudi, koji će sa više razumijevanja i ljubavi nadzirati i upravljati u podzemnim rovovima naše ljude, nego su to do sada strani ljudi činili.

P.S.

Sve što je rečeno za gosp. c. kr. savjetnika Čepulića, osnivača rudarske škole u Siveriću, uglavnom vrijedi i za kolegu profesora dr. sc. Ivana Gotića, dipl. ing. rudarstva, koji je u svom 35-godišnjem nastavnom radu vizionarski od Varaždinske rudarske škole stvorio Geotehnički fakultet u Varaždinu. Želimo mu brzo ozdravljenje.

Božidar Kanajet